

İŞİD Horasan Vilayeti: Gerçek Bir Tehdit mi Yoksa “Abartılan” Bir Aktör mü?

İŞİD Horasan Vilayeti: Gerçek Bir Tehdit mi Yoksa “Abartılan” Bir Aktör mü?[1]

Berker YALDIZ

29 Şubat 2020’de ABD’yle Taliban arasında Doha’da akdedilen anlaşma dikkatli gözler için bugüne dair önemli mesajlar içeriyordu. Müzakere sürecinde Afgan Hükümetinin devre dışı bırakılması, ABD’nin Afganistan’dan çekildikten sonra ülkedeki “gerçek aktörün” Taliban olacağına dair “zınnı” bir kabuluydü. Joe Biden, 8 Temmuz 2021’de yaptığı basın açıklamasında, ABD’nin Afganistan’daki askerî görevinin 31 Ağustos 2021’de sona ereceğini açıkladı. Afganistan’a “ulus inşası” için gitmediklerini söyleyen Biden, bundan sonra ülkenin nasıl yönetileceğine Afganların karar vermesi gerektiğini vurguladı (The White House, 08 Temmuz 2021).

Bu açıklamadan sonra Taliban Ağustos ayında Afganistan’ın birçok vilayetini hızla ele geçirdi ve 15 Ağustos’ta başkent Kabil’in kontrolünü sağladı. ABD’nin Kabil Havalimanından tahliyelerinin devam ettiği sırada 26 Ağustos’ta İŞİD Horasan Vilayetine yaptığı saldırı bütün dikkatleri yeniden bu örgütün üzerine çekti. 13 ABD askeriyle birlikte yüzden fazla sivilin öldürüldüğü bu saldırıya örgüt kısa süre sonra üstlendi ve ABD ve Taliban güçlerinin yoğun bir şekilde bulunduğu bir bölgeye bile nüfuz edebilme gücü olduğunu gösterdiğini açıkladı (Jocelyn, 26 Ağustos 2021).

Bu yazıda, öncelikle Afganistan’da bir süredir “unutulmuş bir aktör” olan İŞİD Horasan Vilayetine örgütlenme sürecini ve stratejisini ele alacağız. Ayrıca örgütün bu süreçte Afganistan’daki diğer aktörlerle ilişkilerinin hangi temelde ve nasıl şekillendiğini izah edeceğiz. İŞİD Horasan Vilayetine gerçekleştirdiği son saldırıdan sonra örgütün faaliyet sahalarında “gerçek bir aktör veya tehdit” olup olmadığına yönelik tartışmaları değerlendireceğiz. Son dönemde Afganistan’daki gelişmelerin “küresel cihat hareketinin” geleceğine nasıl bir etki yapabileceğini tartışarak yazıyı sonlandıracacağız.

İŞİD Horasan Vilayeti

İŞİD Horasan Vilayeti, 2014’te İŞİD liderliğinin Afganistan ve Pakistan için özel temsilci olarak atadığı Kâri Vali Rahman’ın çabalarıyla örgütlenmeye başladı. 26 Ocak 2015’te, dönemin İŞİİ sözcüsü Ebu Muhammed el-Adnani, İŞİD Horasan Vilayeti’nin kurulduğunu ilan etti. İŞİD’in Irak ve Suriye’de çok güçlü olduğu bir dönemde Horasan vilayetine kurulması, örgütün küresel hıfâfet hedefinin bir parçası olarak daha geniş bir alana yayılmayı arzuladığını (*remaining and expanding/baqiya wa tatamadad*) gösteriyordu. Ancak örgütün, Horasan Vilayetine içerdiği tüm ülkelerden ziyade ana varlığı Afganistan’ın doğusunda yerleşmişti. Örgütün Pakistan’a ilişkisi ise Hafız Said Han’ın[3] Pakistan Taliban’ından ayrılarak örgütün ilk emiri olmasıyla kuruldu (Daymon, 27 Ağustos 2021). İŞİD merkez liderliği, İŞİD Horasan vilayetine atadığı özel temsilciler, danışmanlar göndermesi ve emirlerin “İŞİD halifesine biat” gibi hususlar dikkate alındığında Horasan vilayetiyle hiyerarşik bir ilişki biçimini kurmaya çalıştı (Giustozzi, 2018: 31-32).

İŞİD Horasan Vilayeti, stratejisini kısa dönemli ve uzun dönemli hedefleri çerçevesinde şekillendirdi. Örgüt öncelikle Afganistan’da kendisi için güvenli bir alan tahkim etmeyi ve yeni örgüt üyeleri kazanmayı amaçladı. Ayrıca yeni fonlar edinebilmek için kendisini bölgede “dikkate değer bir aktöre” dönüştürmeye çalıştı. İran’ın, Suriye ve Irak’taki eylemlerine misilleme yapmak da örgütün kısa dönemli hedefleri arasındaydı. İŞİD Horasan Vilayetine, bir ordu teşkil etmek, yerel destek sağlamak ve sürekli kılmak, özellikle Afganistan’da olmak üzere Horasan’da “cihadi devralmak” ve finansal otonomiye erişmek gibi uzun dönemli hedefleri vardı. Örgütün bu çok iddialı hedefleri gerçekleştirebilmek için tutarlı ve uyumlu bir stratejiye ihtiyacı vardı. Bu stratejiyi, kendisine yönelik direnişin daha zayıf olacağını düşündüğü yerlerde maksimum baskı uygulama temelinde formüle etti. Örgüt, Taliban, Afgan hükümeti ve ABD’yle karşı karşıya geleceğini bilmesine rağmen, birçok yönetilemeyen yeri olan Afganistan’ı, ordunun ülkenin önemli bir kısmında kontrolünün bulunduğu Pakistan’a tercih etti. Ayrıca ABD saldırılarından Afganistan’ın ana şehirlerinden uzak durarak kaçınabileceğini hesapladı. Taliban’ın iç ihtilâflarına dair rivayetler ve ABD’nin çekilmesi sonrasında Afgan hükümetinin hızla çökeceğine yönelik inanç, örgütün stratejik odağının Afganistan olmasını sağladı. Pakistan ise örgütün Afganistan ve İran’a yayılmasının lojistik arka planını oluşturacaktı (Giustozzi, 2018: 42-47).

İŞİD Horasan Vilayetine Gelişim Süreci ve Diğer Aktörlerle İlişkileri

İŞİD Horasan Vilayeti, son beş yıldır stratejisini Afganistan ve Pakistan’ın çalkantılı siyasi ortamı ve iki ülkedeki militan çevrenin yoğunluğu temelinde şekillendirdi. Örgüt Afganistan’da kendisini sadece Afgan hükümeti ve yabancı güçlere karşı konumlandırmadı; ayrıca Taliban’ı gayri meşrulaştırarak kendisi için bir alan yaratmaya çalıştı. Taliban’ın ABD’yle barış müzakereleri yürütmesi, İŞİD Horasan Vilayetine kendisini “milliyetçi bir ajandaya sahip Taliban” yerine “küresel cihat hedefine bağlı” bir örgüt olarak meşrulaştırmasını kolaylaştırdı. Ayrıca örgütün Afganistan-Pakistan sınırının iki tarafında da operasyon yapabilme kabiliyeti varlığını sürdürmek için gerekli zemini sağladı (Jadoon, 09 Haziran 2020). Örgüt, kendisini Taliban’ın Hanefi ve Diyobendi “sapkın” görüşüne ve ABD’yle işbirliği yapan “müret Afgan hükümetine karşı” “saf İslam’ın” temsilcisi olarak sundu.

İŞİD Horasan Vilayeti, 2015-2018 döneminde Afganistan ve Pakistan’da kendisine yönelik operasyonlarda çok önemli kayıplar verdi. Örgüt bu dönemdeki en büyük kayıplarını Nengehar’da verdi ve bu koalisyon güçlerinin ve Taliban operasyonlarının örgütün kontrol altına alınmasında etkili olduğunu gösterdi. Örgüt bu dönemde kendisine yönelik yoğun saldırılardan sonra yüksek düzeyde ölümcül saldırılar gerçekleştirmeye çalışmıştır. 2018 sonu itibarıyla örgütün faaliyet alanı büyük ölçüde Kabil, Kunar ve Nengehar’la sınırlıydı (Jadoon ve Mines, 2020).^[4] 4 Nisan 2020’de dönemin İŞİD Horasan Vilayeti emiri İslam Faruki Kandeher’da Afgan hükümeti tarafından tutuklandı; ardından gelen emir Ebu Ömer el-Horasanî ise 11 Mayıs’ta Kabil’de ele geçirildi (Mines ve Jadoon, 17 Mayıs 2020). Örgütün iki liderinin art arda tutuklanması, Taliban, Afgan hükümeti ve koalisyon güçlerine karşı aldığı ağır yenilgilerden sonra çok zayıfladığı bir döneme tekabül etmekteydi. Örgüt, bu askerî baskı sürecinde yaşadığı toprak kaybı, liderlerinin öldürülmesi ve yerel mütefakillerinin zayıflaması gibi sebeplerden ötürü ciddi bir gerileme sürecinin içine girdi. Ancak 2020 yılı boyunca örgütün kayıplarında bir yavaşlama görüldü ve örgüt bir kez daha toparlanmaya başladı. Örgütün ayrıca son dönemdeki faaliyet alanı daha da genişledi (Asfandyar, 2021: 37).

Mays ayında Kabil'de bir okula bombalı saldırı düzenleyen örgüt, 8 Haziran 2021'de ise Bağlan şehrindeki Şii Hazara topluluğunu hedef alan bir saldırı gerçekleştirdi. IŞİD Horasan Vilayeti ABD- Taliban arasındaki barış sürecini propaganda amaçlı kullanarak kendi lehine çevirmeye çalıştı. Örgüt, Şubat 2020'de Taliban'la ABD arasında imzalanan anlaşmadan sonra saldırıların kentsele alanlara yoğunlaştırdı ve bu süreçte Afgan hükümetiyle Taliban arasındaki problemlerden faydalandı (Sarkav, 06 Ağustos 2021). 2021 yılında ise Afganistan'da yalnızca üç büyük saldırı yapıldığı bilinen örgütün, bölgesel ve küresel bir etki oluşturabilecek saldırılar yapıp yapamayacağı tartışmalı bir husustur. IŞİD Horasan Vilayeti'nin faaliyetleriyle ilgili bir BMGK raporu, örgütün operasyonlarının 2018'den bu yana ciddi şekilde sekteye uğradığını ve gücünün azaldığını ifade etmektedir. 1500-2000 civarında üyesi olduğu söylenen örgüt, merkezi bir yapıdan yoksun ülke içindeki çeşitli küçük grupların özerk operasyon kabiliyetine bağlıdır. IŞİD Horasan Vilayeti Afganistan'da belki yüksek zayıflığa sebep olabilecek saldırılar yapabilir veya ülkenin birkaç ilçesini ele geçirebilir ancak bu durum onun Afganistan-Pakistan bölgesinde ve ötesinde geniş topraklar ele geçirebilecek bir devletleşme kapasitesi ve inkanına sahip olduğunu göstermez. Bu sebeple büyük güçlerin bir araya gelerek IŞİD Horasan Vilayetine karşı Taliban rejimini desteklemeyi düşünmesi, bu örgütün bölgesel ve küresel kapasitesinin abartılması anlamına gelir (Sareen, 08 Eylül 2021).

IŞİD Horasan Vilayeti'nin Afganistan'da stratejik bir başarı kazanabilmesinin tek olasılığı, Taliban'ı birbirine rakip gruplara bölmek ve kopan grupların kendisiyle işbirliği yapmasını sağlamaktır. Örgüt, Taliban'ın güneydeki liderliğiyle kuzey ve doğudaki Taliban ağları arasındaki gerilimin farkındadır. Özellikle güney ve doğu arasındaki gerilimi arttırmayı hedefleyen örgütün ayrıca Taliban'ın kuzeydoğudaki ağlarıyla da ilişkileri vardır (Giustozzi, 31 Ağustos 2021). Nitekim IŞİD Horasan Vilayetiyle Taliban arasındaki ilişki yalnızca bir çatışma ilişkisinde değil, daha fazlasını içerir. İki grup arasındaki ilişki, çatışma ve işbirliğine yönelik farklı eğilimleri aynı anda içeren döngüsel bir değişimden geçmiştir. IŞİD Horasan Vilayeti'nin, 2015 yılında toprak kazanımına odaklanma, örgüt üyesi kazanma ve saldırgan ideolojik tutumundan dolayı Taliban'la yoğun bir çatışma dönemine girdiği görülmüştür. Ancak bir dizi faktör iki grup arasındaki çatışmanın sürekliliğini etkiledi. İki örgütün üyeleri birbirleriyle yaptıkları savaşı meşru görmüyordu. Her iki grubun da parçalı ve ağ bağlantılı örgütsel karakteri, uyumlu bir işbirliği veya çatışma stratejisinin tutarlı ve sürekli bir şekilde uygulanmasını mümkün kılmıyordu. Ayrıca iki grup arasında yerel koşullara bağlı olarak karşılıklı sadakati sürdüren kesimler de söz konusuydu. Aslında iki örgüt arasında stratejik rekabetin sürekliliğinden söz edilebilirken yerel düzeyde taktik anlamda işbirlikleri de gerçekleştiriliyordu (İbrahim ve Akbarzadeh, 2020: 2). Ancak IŞİD Horasan Vilayeti'nin Kabil Havalimanı'ndan tahliyeler esnasında yaptığı saldırı, Taliban'ın Afganistan'da bu tip saldırıları sınırlandırma kapasitesi konusunda birçok spekülasyona yol açtı ve iki örgüt arasında 2015-2018 arasındaki çatışmalı dönemi yeniden hatırlattı. Nitekim Taliban, Kabil'i ele geçirdikten sonra IŞİD Horasan Vilayeti'nin bir önceki emiri Ebu Ömer el-Horasanî'yi öldürdü (The Week, 19 Ağustos 2021). Taliban'ın bugünlerde meşru bir hükümete dönmeye başlamasıyla, IŞİD Horasan Vilayeti arasındaki çatışmaların doğasında bir değişim olması beklenmektedir. IŞİD Horasan Vilayeti, artık Taliban'ın bir hükümet olarak yerel ve uluslararası alanda güvenirliliğini sarsmak için çabalayacaktır. İki örgüt arasındaki rekabetin bu yeni safhasını anlayabilmek için son havalaları sardığımız, iki grubun ideolojik ve siyasi ajandaları arasındaki çatışma bağlamında ele almak önemlidir. IŞİD Horasan Vilayeti, Taliban'ı militan hareketliliğine doymuş bir bölgesel alanda kendisinin stratejik ve ideolojik rakibi olarak görmektedir. Örgüt kendisini Horasan bölgesinde küresel cihat hedefine bağlı tek meşru otorite olarak sunmaktadır (Jadoon, Mines ve Sayed, 07 Eylül 2021).

Hilmi Demir, Afganistan'da Taliban ile IŞİD Horasan Vilayeti arasındaki ilişkilerin bundan sonra nasıl şekillenebileceğine dair Medyascope'tan Doğu Eroğlu'na verdiği röportajda şu hususlara dikkat çekmiştir: "Taliban'ın iktidara gelişinin El Kaide üzerinden konuşulması çok önemli değil. El Kaide ile Taliban arasında gizli bir anlaşma bile olmuş olabilir, Afganistan için söylüyorum bunu. Ama İslam Devleti Horasan Vilayeti için böyle bir anlaşma mümkün değil. Taliban, IŞİD ile anlaşamayacaktır; zaten uzunca bir süredir çatışıyorlar. Hatta Taliban'ın İran'la, Pakistan'la ve Çin'le anlaşması IŞİD'in destekçileri açısından propaganda aracı olarak oldukça kullanışlı bir zemin hazırlayacak. Yani IŞİD Taliban'a karşı bunu çok rahatlıkla pazarlayabilecek. IŞİD, 'biz, Taliban'ın kâfirlerle, müşriklerle ittifak ettiğini söylüyorduk. Alın size bunun örneği. Devlet için İslam'ı sattılar' gibi bir kara propagandayı bundan sonra çok daha kolay bir şekilde sürdürecektir ve bu bölgede IŞİD'in gittikçe daha da güçlenmesi mümkün hale gelecek (Eroğlu, 20 Ağustos 2021).

Bu bağlamda Afganistan-Pakistan hattında IŞİD Horasan Vilayeti'nin, Afgan ve Pakistan Talibanları için "istemeyen bir örgüt" haline getiren beş temel faktör söz konusudur:

- IŞİD Horasan Vilayeti'nin, teritoryal kontrol amacı, diğer örgütlerin mevcut etki alanlarına zarar vermektedir.
- IŞİD Horasan Vilayeti'nin, bu grupların üyelerini kendi safına katması, diğer grupların "insan kaynağını" doğrudan tehdit etmektedir.
- IŞİD Horasan Vilayeti'nin küresel hilafet hedefine ulaşmak için mezhepçi şiddetli kışkırtması, diğer grupların ilaki tefirci olması gerekmeden milliyetçi gündemlerini baltalamaktadır.
- IŞİD Horasan Vilayeti'nin stratejisi, bölgede önceden beri var olan geleneksel bağlılıkları ve ittifakları bozmaktadır (Jadoon, Jahanbani, ve Willis, 2018: 24).

IŞİD Horasan Vilayeti'nin kapasitesinin, bu bölgede var olan daha önceki "cihatçı örgütlere" kıyasla gözle görülür bir seviyede olmasına rağmen örgüt dokuz farklı devleti kapsayan son derece parçalı bir sosyal ve politik ortamla uğraşıyordu. Afganistan'daki sosyal ve politik bölünmenin büyüklüğü ise ister istemez örgütün kendisine de yansımıştır. Dahası IŞİD Horasan Vilayeti, Horasan'daki yerel siyasi kültürle çelişen yeni bir örgütsel ve siyasal modelin temsilcisi olarak ortaya çıktı. Bunun bir miktar tepki yaratması kaçınılmazdı; öyle ki örgüt kurulduktan birkaç ay sonra, IŞİD merkez liderliğini çözüm çabalarına rağmen, uzun süren bir krizin içine girdi (Giustozzi, 2018: 193). Bu krize rağmen IŞİD Horasan Vilayeti, IŞİD merkez liderliğinin bir "medy operasyonundan" ibaret bir girişim olarak kalınmıştır aksine örgütün kendisi için "umut verici bir alan" olarak gördüğü Horasan bölgesine yayılarak için gerçek bir girişimiydi. Bu tabii örgütün bu bölgede derin bir kök salabileceği anlamına gelmiyordu ama bölgedeki siyasi ve gruplar arası karmaşadan yararlanarak etki yapabilme inkanına olabirdi. Aslında IŞİD Horasan Vilayeti, bölgedeki onlarca yıldır süren çatışma ortamının bir ürünüydü (Giustozzi, 2018: 207). IŞİD Horasan Vilayeti, IŞİD merkez liderliğinin büyük hedeflerine kıyasla bir başarısızlık olarak görülebilir. Ancak örgütün özellikle ilk iki yılında Afgan siyasi ve askerî ortamını önemli ölçüde, Pakistan'ı ise daha az ölçüde etkileyebilmesi henüz başlangıç evresindeki bir örgüt için mütevazı bir başarı olarak da görülemez (Giustozzi, 2018: 213).

IŞİD Horasan Vilayeti'nin en zayıf noktası dış finansmana aşırı bağımlılığıydı. Ayrıca IŞİD'in Suriye ve Irak'ta çökmesinden örgüt zarar görebilirdi. Ancak IŞİD, Suriye ve Irak'taki teritoryal kontrolünü büyük ölçüde kaybetmesine rağmen bu ülkelerdeki varlığını sürdürmeyi başardı. Bir diğer önemli husus ise IŞİD Horasan Vilayeti'nin faaliyetlerini Afganistan'ın ötesine taşıyabilmesidir ki bu durum örgütün çok ciddi bir baskıyla karşı karşıya kalmasına sebep olabilir (Giustozzi, 2018: 217-220).

Afganistan'da Taliban İktidardan Sonra "Küresel Cihat" Nereye Gidecek?

Taliban'ın Afganistan'da iktidarı ele geçirmesi, küresel çevrelerde Afganistan kaynaklı uluslararası saldırıların yeniden gündeme gelebileceği konusunda ciddi endişeler yarattı. Bu endişeler, özellikle Taliban-El Kaide ilişkisinin ve El Kaide'nin Afganistan'daki varlığının sürdürüldüğünden hareketle gündeme geldi (Joscelyn, 10 Eylül 2021). Nitekim El Kaide, Taliban'ın iktidarı ele geçirmesini, "başarının yegâne yolunun cihat olduğunun kanıtlandığını" söyleyerek kutladı (Ensor, 01 Eylül 2021). El Kaide'nin Suriye'deki eski kolu olan Hey'et-Tahriri'-ş-Şam'dan yapılan açıklamada ise Taliban'ın zafetinin Suriye'nin özgürleşmesi yolunda bir ilham kaynağı olarak görüldüğü açıklandı (Al-Tamini, 18 Ağustos 2021). Örgütün lideri Ebu Muhammed el Cevlani Independent Türkçe'den Cihat Arpacık'a verdiği röportajda Kabil Havalimanı'ndaki trajik görüntülere gönderme yaparak Suriye'de de ABD ve Rusya uçaklarına tutunmaya çalışırken düşenlerin olacağını söyledi. IŞİD'in ise hem Suriye devrimine büyük zarar verdiğini hem de Batı'da İslam korkusuna sebep olan bir örgüt olduğunu ifade etti (Arpacık, 05 Eylül 2021). Taliban ise ABD'yle yaptığı Doha Anlaşmasında, El Kaide veya diğer örgütlerin Afganistan topraklarından ABD ve müttefiklerine uluslararası saldırılar yapmasını engelleyeceğini ve ülkedeki faaliyetlerinin yasaklanacağını vaat etti.[5] Nitekim Taliban'ın bu vaadi yerine getirmemek için makul sebeplerinin olduğu iddia edilemez. Çünkü Taliban bugün geldiği noktada uluslararası finans ve meşruiyete ihtiyaç duymaktadır. Taliban'ın El Kaide'nin doğrudan desteğine ihtiyacı da yoktur. En önemlisi ise ABD'ye veya müttefiklerine Afganistan kaynaklı böyle bir saldırı olması durumunda, Afganistan'a yeni bir askerî müdahale ihtimali söz konusu olabilir. Bu ise Taliban'ın stratejik olarak arzuladığı bir şey değildir (Krause ve Sheikh, 20 Ağustos 2021). Buna istinaden Taliban'ın uluslararası kamuoyunda ciddi bir endişeye sebep olan Afganistan'ın yabancı savaşçılar için korunaklı bir merkeze dönüştürülmesi fikrine karşı daha tenkinli bir tepki vermesi beklenebilir (Özdemir, 01 Eylül 2021).

IŞİD ise, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesini "mürtet" olarak nitelediği Taliban'la ABD arasında Doha Anlaşması doğrultusunda koordine edilmiş bir operasyon olarak görmektedir ve bunun "İslam Devleti'ne" karşı bir komplö olduğunu savunmaktadır (Al-Tamini, 19 Ağustos 2021). IŞİD, Kabil Havalimanı saldırısıyla ilgili olarak haber bülteni en-Nebe'de daha önce Donald Trump'ın örgütü Afganistan'ın doğusunda yok ettiklerini ifade eden açıklamasıyla alay ederek ABD'nin kayıplarına vurgu yapmıştır. Allah için savaşan bir örgüt oldukları için Allah tarafından koruduklarını iddia etmiştir (Al-Tamini, 03 Eylül 2021). Bir yönüyle IŞİD, takip ettiği yolun (menhec) tek doğru yol olduğunu gösteren IŞİD merkezi bir tarih okuması yapmaktadır.

Taliban, "Afganistan kökenli yerel bir hareketken", El Kaide ve IŞİD farklı yöntem ve stratejilerle de olsa "küresel cihat" hedefine bağlı, Ortadoğu, Afrika ve birçok muhtelif ülkede faaliyetleri olan "uluslararası örgütlerdir." Bu bakımdan El Kaide ve IŞİD'i, sadece Afganistan-Pakistan jeopolitik hatlarıyla sınırlı ve tüm motivasyonlarını bu bölgeye yönelmiş örgütler olarak görmek doğru değildir. Nitekim iki örgütün jeopolitik eylem alanı, Yemen'den Suriye'ye, Mısır'dan Somali'ye, Ortadoğu ve Afrika'nın birçok ülkesini içine alan çok geniş bir sathı yayılmaktadır. Taliban ise hiçbir zaman "küresel cihat" gibi bir hedefe bağlı olmamıştır.

IŞİD Horasan Vilayeti'nin, kurulduğu dönemden bugüne kadar inişli çıkışlı bir "kapasite grafiği" olduğu görülmektedir. Örgüt, kurulduktan sonraki ilk iki yılda Afganistan'da ciddi kazanımlar elde etmesine rağmen, ABD, Afgan hükümeti ve Taliban'ın saldırılarıyla ciddi kayıplar vermiştir. Ancak 2020 yılından itibaren belli bir ölçüde toparlanmış ve eylem kapasitesi olduğunu göstermiştir. Kabil Havalimanı yaptığı saldırıyla tüm dikkatleri tekrar üstüne çeken örgütün özellikle Afganistan'da "sınırlı bir kapasiteye sahip kalıcı bir aktör olarak" değerlendirilmesi yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Al-Tamini, A.J. (18 Ağustos 2021). *Hay'at Tahrir al-Sham Statement on Taliban Conquest*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://www.aymenjawad.org/2021/08/hayat-tahrir-al-sham-statement-on-taliban-conquest>.

Al-Tamini, A.J. (19 Ağustos 2021). *Islamic State Editorial on Taliban Victory in Afghanistan*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <http://www.aymenjawad.org/2021/08/islamic-state-editorial-on-taliban-victory-in>

- Al-Tamimi, A.J. (03 Eylül 2021). *Islamic State Editorial on Kabul Suicide Bombing* Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://www.aymenjawad.org/2021/09/islamic-state-editorial-on-kabul-suicide-bombing>.
- Arpacık, C. (05 Eylül 2021). *HTŞ lideri Colani: Rusya ve ABD Suriye'den çekildikten sonra onların uçaklarına tutunmaya çalışırken düşenleri de göreceğiz, yabancı savaşçılar burada kalacak, savaşı henüz kaybetmedik*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://www.indyurk.com/node/407396/r%C3%B6portaj/ht%C5%9F-lideri-colani-rusya-ve-abd-suriye%E2%80%99den-%C3%A7ekildikten-sonra-onlar%C4%B1n-u%C3%A7aklar%C4%B1na>
- Asfandyar, M. (2021). *Twenty Years After 9/11: The Terror Threat From Afghanistan Post the Taliban Takeover*. CTC Sentinel, C.14, S.7, s.37.
- Daymon, C. (27 Ağustos 2021). *What Is the Islamic State in Khorasan?* Erişim tarihi: 07 Eylül 2021, <https://www.lawfareblog.com/what-islamic-state-khorasan>.
- Ensor, J. (01 Eylül 2021). *Al-Qaeda Welcomes Taliban's 'Defeat of US Imperialism' and Urges Supporters to Respect Group's Rule*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2021/09/01/al-qaeda-welcomes-talibans-defeat-us-imperialism-urges-supporters/>.
- Eroğlu, D. (20 Ağustos 2021). *Hilmi Demir: "Taliban'a sorunu El Kaide değil, IŞİD'in Horasan Vilayeti çıkaracak"*. Erişim Tarihi: 07 Eylül 2021, <https://medyascope.tv/2021/08/20/hilmi-demir-talibana-sorunu-el-kaide-degil-isisdin-horasan-vilayeti-cikaracak/>.
- Giustozzi, A. (2018). *The Islamic State in Khorasan: Afghanistan, Pakistan and the New Central Asian Jihad*. Oxford University Press. s.31-32.
- Giustozzi, A. (31 Ağustos 2021). *In Afghanistan, Islamic State is seeking to exploit divisions within the Taliban*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021, <https://amp.theguardian.com/commentisfree/2021/aug/31/afghanistan-islamic-state-divisions-taliban-kabul-bombing-kabul-bombing>.
- Ibrahimi, N. ve Akbarzadeh, S. (2020). *Intra-jihadist Conflict and Cooperation: Islamic State–Khorasan Province and the Taliban in Afghanistan*. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(12), 1086-1107.
- Jadoon, A. (09 Haziran 2020). *Islamic State in Khorasan: Attempting to Absorb Rival Groups*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021, <https://newlinesinstitute.org/isis/islamic-state-in-khorasan-attempting-to-absorb-rival-groups/>
- Jadoon, A., Jahanbani, N. ve Willis, C. (2018). *Challenging the ISK Brand in Afghanistan-Pakistan: Rivalries and Divided Loyalties*. CTC Sentinel, 11(4), 23-30.
- Jadoon, A. ve Mines, A. (2020). *Broken, But Not Defeated: An Examination of State-Led Operations Against Islamic State Khorasan in Afghanistan and Pakistan (2015-2018)*. Military Academy West Point NY United States.
- Jadoon, A., Mines, A. ve Sayed, A. (07 Eylül 2021). *The Evolving Taliban-ISK Rivalry*. Erişim Tarihi: 09 Eylül 2021, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/evolving-taliban-isk-rivalry>.
- Joscelyn, T. (26 Ağustos 2021). *Islamic State claims responsibility for suicide bombing in Kabul*. Erişim tarihi: 07 Eylül 2021, <https://www.longwarjournal.org/archives/2021/08/islamic-state-claims-credit-for-suicide-bombing-in-kabul.php>
- Joscelyn, T. (10 Eylül 2021). *Twenty Years after 9/11, Taliban and al-Qaeda Remain Inseparable*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, https://www.fdd.org/in_the_news/2021/09/10/twenty-years-after-911-taliban-and-al-qaeda-remain-inseparable/.
- Krause, D. ve Sheikh, M.K. (20 Ağustos 2021). *The Taliban back in power: an assessment of al-Qaeda and IS two decades after 9/11*. Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://www.diis.dk/en/research/the-taliban-back-in-power-an-assessment-of-al-qaeda-and-is-two-decades-after-911>.
- Mines, A. ve Jadoon, A. (17 Mayıs 2020). *Can the Islamic State's Afghan Province Survive Its Leadership Losses?* Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021, <https://www.lawfareblog.com/can-islamic-states-afghan-province-survive-its-leadership-losses>.
- Orton, K. (03 Eylül 2021). *The Leaders of the Islamic State in Afghanistan*, Erişim tarihi: 07 Eylül 2021, <https://kyleorton.co.uk/2021/09/03/the-leaders-of-the-islamic-state-in-afghanistan/>.
- Özdemir, A.Y. (01 Eylül 2021). *Afganistan Yeniden Yabancı Savaşçı Potası Olur mu?* Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021, <https://fikirturu.com/jeo-strateji/afganistan-yeniden-yabanci-savasci-potasi-olur-mu/>.
- Sareen, S. (08 Eylül 2021). *ISKP: The Exaggerated Threat*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021, <https://www.orfonline.org/expert-speak/iskp-the-exaggerated-threat/>.
- Sarkav, S. (06 Ağustos 2021). *ISKP and Afghanistan's Future Security*. Erişim Tarihi: 08 Eylül 2021, <https://www.stimson.org/2021/https-www-stimson-org-2021-iskp-and-afghanistans-future-security/>.
- The Week. (19 Ağustos 2021). *Taliban Executes Former IS-K Chief a Year After Afghan Govt Jailed Him: Report*. Erişim Tarihi: 07 Eylül 2021, <https://www.theweek.in/news/world/2021/08/19/taliban-executes-is-k-chief-a-year-after-afghan-govt-jailed-him.html>.
- The White House. (08 Temmuz 2021). *Remarks by President Biden on the Drawdown of U.S. Forces in Afghanistan*. Erişim tarihi: 07 Eylül 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/07/08/remarks-by-president-biden-on-the-drawdown-of-u-s-forces-in-afghanistan/>.

[1] Atf için: Yıldız, B. (2021). IŞİD Horasan Vilayeti: Gerçek Bir Tehdit mi Yoksa "Abartılan" Bir Aktör mü?. Erişim Adresi: <https://www.teram.org/Icerik/isis-d-horasan-vilayeti-gercek-bir-tehdit-mi-yoksa-abartilan-bir-aktor-mu-172>

[2] Yazının notu: Tarihi Horasan Bölgesi, Afganistan, Pakistan, Orta Asya'nın tamamı, İran, Hindistan ve Rusya'nın belli kısımlarını içermektedir.

[3] IŞİD Horasan Vilayetinin bugüne kadarki tüm "emirleri (liderleri)" için bakınız; Orton, K. (03 Eylül 2021). *The Leaders of the Islamic State in Afghanistan*, Erişim tarihi: 07 Eylül 2021, <https://kyleorton.co.uk/2021/09/03/the-leaders-of-the-islamic-state-in-afghanistan/>.

[4] Ayrıntılı bilgi için bkz: Jadoon, A. ve Mines, A. (2020). *Broken, But Not Defeated: An Examination of State-Led Operations Against Islamic State Khorasan in Afghanistan and Pakistan (2015-2018)*. Military Academy West Point NY United States.

[5] İlgili anlaşmanın metni için bakınız: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Agreement-For-Bringing-Peace-to-Afghanistan-02.29.20.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Eylül 2021.